
Demografske in regionalne presoje za nacionalni stanovanjski program

Author(s): Aleksander JAKOŠ

Source: *Urbani Izziv*, No. 18, VREDNOTE IN VREDNOTENJE (december 1991 / December 1991), pp. 71-73

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180686>

Accessed: 22-11-2018 14:35 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Aleksander JAKOŠ

Demografske in regionalne presoje za nacionalni stanovanjski program

Uvod

Prva točka tez o nacionalnem stanovanjskem programu Slovenije govori o tem, da Republika Slovenija v skladu s svojimi političnimi opredelitvami glede razvoja izraža javni interes na stanovanjskem področju. Ta temelji na prepričanju, da je stanovanje osnovna človekova potreba, tržna, socialna in kulturna kategorija. Zato je za udejanjanje tega javnega interesa in izvajanja stanovanjske politike potreben nacionalni stanovanjski program, tako kot avtonomne politike pa tudi kot integralni del razvojne, socialne in prostorske politike.

Ena ključnih postavk vsakega nacionalnega stanovanjskega programa je ocena bodočega števila prebivalcev in strukture gospodinjstev po številu članov. Osnovni namen te raziskave je ocena bodočega (in tudi ocena za leto 1991, ker še niso na razpolago popolni rezultati popisa prebivalstva) števila gospodinjstev glede števila članov za leti 1995 in 2010. Ocena bodočega števila gospodinjstev je neko osnovno merilo za oceno potrebnega števila stanovanj, čeprav gre le za posredno korelacijo, saj je število stanovanj na gospodinjstvo (predvsem pa število sob na člana gospodinjstva) tudi stvar standarda.

Stanje

Število gospodinjstev praviloma narašča hitreje kot število prebivalcev. Število gospodinjstev ne narašča samo zaradi rasti števila prebivalcev, ampak tudi zaradi zmanjševanja povprečne velikosti gospodinjstev. Le-ta se je v Sloveniji zniževala od

3,35 v letu 1971 na 3,18 v letu 1981 in 3,08 v letu 1991.

Predhodni podatki popisa prebivalstva leta 1991 za gospodinjstva navajajo le skupno število gospodinjstev. Zato je bilo potrebno oceniti tudi sestavo števila gospodinjstev po številu članov za leto 1991. Zato smo si že za oceno stanja v letu 1991 morali pomagati s koeficienti pretvorbe.

Obstaja več metod za preračun gospodinjstev iz podrobne sestave prebivalstva (bolj podrobno so opisane v delu dr. Lojzeta Gosarja Demografske projekcije v prostorskem planiranju, UI RS, 1980). Odločili smo se za uporabo izračuna s pomočjo koeficientov pretvorbe, kjer za vsako petletno starostno-spolno skupino izračunamo koeficiente pretvorbe iz prebivalstva v gospodinjstva. Metoda je bila ponovno preizkušena in dopolnjena v letu 1990 (Aleksander Jakoš: Demografske komponente stanovanjskih potreb leta 1995 po občinah, UI RS, 1990 in Aleksander Jakoš: Demografske komponente stanovanjskih potreb leta 1995 za ljubljanske občine in planske cone, UI RS, 1990), vendar pa v teh delih nismo šli v podrobnejše obdelave in smo upoštevali le povprečja za Slovenijo. Zato je bilo potrebno najprej izdelati osnovne koeficiente pretvorbe iz prebivalstva v gospodinjstva za vse občine Slovenije in nato izdelati novo metodologijo za preračun na nove koeficiente pretvorbe in njihovo oceno bodočega stanja.

Delo je potekalo postopoma, saj je bilo že za leto 1981 na osnovi starih koeficientov pretvorbe in dejanskih podatkov o gospodinjstvih potrebno izdelati nove izhodiščne koeficiente za vsako občino posebej.

Izhodišče za oceno bodočega števila gospodinjstev in njihovo sestavo je bila projekcija prebivalstva, ki je bila izdelana leta 1990 (dr. Lojze Gosar, Aleksander Jakoš: Projekcije prebivalstva in zaposlitvena bilanca Slovenije, UI RS, 1990).

Pri projekciji prebivalstva so že upoštevane novejša demografske spremembe v Sloveniji, ki se kažejo

predvsem v znižani rodnosti in praktično ustavljenem doseljevanju. Zato je bila uporabljena projekcija po naravni rasti.

Metodologija

Delo je potekalo za vsako občino in vsako leto posebej in je vsebovalo več faz:

1. priprava podatkov iz podatkov popisa ali projekcij prebivalstva v obliko, ki jo potrebujemo za preračun v gospodinjstva,
2. priprava koeficientov pretvorbe iz prebivalcev v gospodinjstva po številu članov,
3. izračun prve ocene o številu in sestavi gospodinjstev,
4. korekcija glede na spremembe v sestavi gospodinjstev ne glede na spremembe skupnega števila gospodinjstev,
5. ocena bodočega skupnega števila gospodinjstev,
6. premo sorazmerna korekcija gospodinjstev po številu članov na ocenjeno skupno število gospodinjstev,
7. ocena števila prebivalcev, izračunana iz gospodinjstev na ravni Slovenije, in nato delna korekcija gospodinjstev po številu članov in
8. izračun novih koeficientov pretvorbe, ki predstavljajo osnovo za izračun za naslednje leto.

K 1. Podatki popisov prebivalstva so prikazani med drugim tudi po petletnih starostno-spolnih skupinah. Za naše potrebe smo jih morali združiti v skupino 0 do 19 let, nato po petletnih do skupine 55 do 60 let, ostale skupine pa smo združili v skupino 60 let in več.

Projekcije prebivalstva so podrobneje obdelane le za izbrana leta, za vsa leta pa imamo na razpolago le nekatere sumarne podatke. Zato smo jih morali predelati v potrebno obliko.

K 2. Že v uvodu smo pojasnili osnovna načela koeficientov pretvorbe iz prebivalstva v gospodinjstva po številu članov. Kot osnovo smo vedno uporabili koeficiente pretvorbe, ki so bili izračunani na osnovi podrobnih obdelav popisov leta 1971 in 1981. Za vsako občino smo potem izdelali nove za leto 1981 in jih nato na

osnovi različnih drugih korekcij popravljali za ostala izbrana leta.

K 3. Na osnovi koeficientov pretvorbe smo izračunali prvo oceno sestave gospodinjstev po številu članov. Ta ocena seveda ni bila pravilna, ker je vedno izhajala iz starejših koeficientov pretvorbe, zato so bile potrebne nadaljnje korekcije.

K 4. Če imamo na nekem izbranem območju v dveh izbranih letih enako število gospodinjstev, to še ne pomeni, da v strukturi ni prišlo do večjih sprememb. Praviloma se povečuje število gospodinjstev z manjšim številom članov, znižuje pa število gospodinjstev z večjim številom članov. Zato smo vedno najprej spremenili strukturo gospodinjstev, ne da bi spreminjali skupno število gospodinjstev. Pri tem smo si pomagali z empirično ugotovljenimi koeficienti sprememb v obdobju 1971-1981, ki pa smo jih ponekod še korigirali.

Diferencirani koeficienti spremembe v strukturi gospodinjstev:

- 1-članska 110,1
- 2-članska 132,5
- 3-članska 121,1
- 4-članska 125,7
- 5-članska 94,2
- 6-članska 85,0

K 5. Poleg spremenjene strukture gospodinjstev glede na število članov pa je bilo potrebno oceniti tudi novo skupno število gospodinjstev. Pri tem smo za leto 1981 uporabili podatke popisa prebivalstva, za leto 1991 pa predhodne podatke popisa prebivalstva. Za leti 1995 in 2010 pa smo uporabili ocene, ki so temeljile na nadaljnjem zniževanju povprečne velikosti gospodinjstev.

Za leto 1995 smo predpostavili, da se bo povprečna velikost gospodinjstev še nadalje spreminjala enako kot v obdobju 1981-1991. Za leto 2010 pa smo predpostavili, da se bo ta hitrost zniževala in dosegla v 20 letih enako spremembo kot prej v desetih letih.

K 6. Na osnovi nove ocene skupnega števila gospodinjstev smo premo sorazmerno korigirali tudi strukturo gospodinjstev po številu članov.

K 7. Za nadzor postopka smo vedno izračunali tudi število prebivalcev iz tako dobljenih gospodinjstev. Le-to smo za posamezna leta delno korigirali. Ta korekcija je bila izvedena le na ravni Slovenije.

K 8. Na koncu smo vedno za nazaj izračunali nove koeficiente pretvorbe, ki so nam predstavljali izhodišče za oceno v naslednjem izbranem letu.

Rezultati

Postopek izračuna števila članov gospodinjstev in prebivalcev po posameznih občinah je bil izveden na računalniškem sistemu, ki vključuje:

- osebni računalnik COMPAQ DESKPRO 386 (1.10 Mb trdi disk, VGA barvni monitor, 5,25- in 3,5-palčni disketni enoti),
- 24-iglični matrični tiskalnik EPSON LQ 860,
- peresni risalnik CALCOMP 1025.

Uporabljena je bila naslednja programska oprema:

- programski sistem za obdelavo baz podatkov dBASE III+ (verzija 1.0),
- programski jezik za podporo baz podatkov CLIPPER (verzija Summer 87),
- programski jezik TURBO PASCAL (verzija 5.0).

Tabela: Stanje in ocena števila prebivalcev in gospodinjstev

SIFR	OBČINA	P1981	P1991	P1995	P2010	G1981	G1991	G1995	G2010
5501	Ajdovščina	22577	22830	22788	22967	6487	7123	7424	7830
5502	Brežice	25238	24700	25089	24171	7450	7598	7878	7758
5503	Celje	63877	66443	67125	66252	21529	22982	23510	23443
5504	Cerknica	14624	15197	14941	14732	4574	4919	4935	4961
5505	Črnomelj	17544	18301	18630	18642	5527	5527	5517	5412
5506	Domžale	39576	44404	45421	46847	11778	13472	13958	14529
5507	Dravograd	8028	8582	8757	9022	2229	2598	2771	3002
5508	Gor. Radgona	20656	21334	22178	22591	6038	6273	6538	6678
5509	Grosuplje	25288	28282	28131	28740	7254	8313	8362	8644
5510	Hrastnik	11024	11096	11306	11126	3823	4055	4232	4292
5511	Idrija	17561	17221	17213	17107	5669	5735	5837	5900
5512	Ilirska Bistrica	15073	14687	14741	14363	4738	4855	4994	4998
5513	Izola	12513	13806	14312	14333	4194	4854	5161	5284
5514	Jesenice	31094	32108	32986	32908	10940	11175	11390	11326
5515	Kamnik	26420	28927	29384	30224	7786	8891	9222	9695
5516	Kočevje	18139	18479	19253	19318	5864	6267	6685	6872
5517	Koper	41843	45218	46203	45534	14107	15555	16028	15962
5518	Kranj	66879	72814	73975	75446	21307	23720	24429	25159
5519	Krško	27774	28615	29083	29020	8206	8832	9181	9394
5520	Laško	18746	19012	19368	19332	5753	6148	6441	6601
5521	Lenart	17042	17144	17721	18099	4272	4621	4970	5290
5522	Lendava	26717	26120	26518	26099	7345	7752	8194	8427
5523	Litija	17517	18986	19075	19506	5154	5924	6132	6473
5524	Lj.-Bežigrad	55609	58243	60246	59702	20086	21918	23123	23453
5525	Lj.-Center	32285	28921	29730	27632	14392	11537	11322	10029
5526	Lj.-Moste-Polje	61493	72235	77895	79916	21847	25044	26658	27076
5527	Ljubljana-Šiška	81543	83310	88047	86527	29018	29885	31651	31215
5528	Lj.-Vič-Rudnik	74281	80582	84402	84568	24640	27797	29736	30424
5529	Ljutomer	18770	18817	19090	19074	5079	5508	5834	6107
5530	Logatec	8302	9827	9783	10203	2416	2958	2998	3183
5531	Maribor	185699	186844	193769	189815	61181	63666	67077	66838
5534	Metlika	7860	8197	8307	8338	2373	2470	2507	2516
5535	Mozirje	15711	16533	16493	16384	4584	4961	5021	5063
5536	Murska Sobota	64299	63716	64434	63098	17188	18247	19114	19459
5537	Nova Gorica	56758	58860	59615	58527	17762	19334	20114	20284

Sklep

Kot osnovno ugotovitev študije bi lahko navedli:

V Sloveniji (pa tudi v posameznih regijah) ne pričakujemo močnejše rasti števila prebivalcev. Celo nasprotno: če ne bo prišlo do ponovnega dviga rodnosti, lahko pričakujemo kmalu po letu 2000 celo zniževanje števila prebivalcev (ob predpostavki, da ne bo več doseljevanja).

Ta ugotovitev pa ne velja za število gospodinjstev, kjer pričakujemo njihovo nadaljnjo rast. Nekako do leta 2000 (seveda obstajajo razlike med občinami) bi bila ta rast delno odvisna od rahle rasti števila prebivalcev, delno pa zaradi znižanja povprečne

velikosti gospodinjstev. Po tem letu pa bo vplival le še drugi razlog.

Glede na že sedaj leta 1991 nizko povprečno velikost gospodinjstev (3,08) v pa lahko predpostavljamo, da se bo tudi hitrost zniževanja povprečne velikosti gospodinjstev upočasnila in v nekem doglednem času tudi ustavila. To pomeni, da bo začelo število gospodinjstev bolj usklajeno slediti spremembam v številu prebivalcev.

Aleksander Jakoš, dipl. geogr.

Pojasnilo: Članek je povzetek *Demografske in regionalne presoje v sklopu naloge Nacionalni stanovanjski program, Urbanistični inštitut RS, Ljubljana, 1991* (nosilec: Aleksander Jakoš, sodelavec: Daniel Boldin).

Franc J. ZAKRAJŠEK

Nekateri elementi za razvoj informacijskega sistema naravne in kulturne dediščine v Republiki Sloveniji*

1. Informacijski sistem naravne in kulturne dediščine (ISNKD)

Država sodeluje pri ohranjanju znanstvenih in kulturnih lastnosti naravne in kulturne dediščine za sedanje in bodoče rodove tudi tako, da vzpostavi **informacijski sistem naravne in kulturne dediščine (ISNKD)**, za potrebe evidentiranja, dokumentiranja in varstva naravne in kulturne dediščine.

Osrednji del ISNKD predstavljajo te **le podatkovne baze:**

- Centralni register dediščine (osnovni podatki o objektu naravne in kulturne dediščine),
- Popisna podatkovna baza (podroben opis posameznih objektov naravne in kulturne dediščine),
- Upravna podatkovna baza (upravni akti: vloge, odločbe, soglasja ...),
- Meta podatkovna baza (podatki o tekstnih, kartografskih ter foto dokumentih, raziskavah,...).

ISNKD vsebuje tudi **zbirko postopkov** za:

- upravljanje z osnovnimi podatkovnimi bazami ISNKD (vzdrževanje/uporaba),
- analiziranje podatkov,
- prenos podatkov ISNKD zunanjim uporabnikom,
- dostop do eksternih informacijskih sistemov (npr. zemljiška knjiga)

SIFR	OBČINA	P1981	P1991	P1995	P2010	G1981	G1991	G1995	G2010
5537	Nova Gorica	56758	58860	59615	58527	17762	19334	20114	20284
5538	Novo mesto	55584	59171	60342	61692	16168	17758	18391	19145
5539	Ormož	18000	17656	17871	17814	4884	5134	5395	5575
5540	Piran	15235	16761	17217	17072	5472	5972	6121	6050
5541	Postojna	19892	20072	20448	20609	6548	6825	7076	7253
5542	Ptuj	67754	68846	70923	71344	18860	20870	22530	23791
5543	Radlje ob Dravi	16916	17026	17700	18084	4724	5063	5444	5756
5544	Radovljica	31987	34578	34334	33899	10277	11528	11636	11722
5545	Ř. na Koroškem	25907	27499	28405	28822	7834	8957	9629	10183
5546	Ribnica	12134	12733	12728	12792	3561	3880	3964	4058
5547	Sevnica	19420	18784	19232	19249	5413	5805	6276	6676
5548	Sežana	23536	23838	23557	22669	7509	7944	8029	7910
5549	Slovenj Gradec	19094	21135	21440	22258	5285	6223	6520	7000
5550	Slov. Bistrica	31720	32541	33712	34051	8959	9772	10476	10952
5551	Slov. Konjice	20551	22206	22614	23393	5620	6478	6807	7285
5552	Šentjur pri Celju	18454	19317	19633	20020	5172	5683	5923	6185
5553	Škofja Loka	35278	38622	38879	40110	10370	11622	11836	12361
5554	Šmar. pri Jelšah	31347	31807	32591	32667	8898	9421	9863	10128
5555	Tolmin	21424	20999	20527	19745	7080	7354	7403	7324
5556	Trbovlje	18786	19372	19710	19193	6908	7435	7700	7675
5557	Trebnje	17288	17731	17766	18100	5032	5392	5526	5752
5558	Tržič	14014	15095	15410	15858	4474	5051	5286	5594
5559	Velenje	38041	42688	45400	47892	11728	13207	14032	14850
5560	Vrhnika	17543	19458	19641	20223	5353	6060	6172	6435
5561	Zagorje	16494	16825	17258	17150	5183	5524	5795	5896
5562	Žalec	37107	39688	39996	40127	11188	12393	12680	12964
	SLOVENIJA	1891864	1974839	2023343	2024996	595110	641865	669454	682097

Legenda:

P1981 - število prebivalcev v izbranem letu

G1981 - število gospodinjstev v izbranem letu